

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

SOCIALMEDICIN · MILJÖVÅRD · HANDIKAPPFRÅGOR

Information om ett handikapp.
Status publicerar denna månad en artikel om de verkningar som dövheten har.
Sid 5

Torsten Söderling har varit i Harplinge och sett en kurs av ett banbrytande slag.
Sid 13

Status bildkryss sid 17

Dokumentnovellen sid 18

RHL-information sid 20

nr 8 1971
september
pris 2:-

friskare liv

En puff i rätt riktning

Med lite ändrade matvanor och lite mera motion kan du bli piggare, gladare, friskare.aktionen Friskare liv ger dig en puff att verkligen börja det där nya livet. Välkommen!

Vill du veta mer om det hela, kan du använda kupongen här nedan. Eller anmäla dig direkt i Konsum och Domus. Och kommer du inte igång nu, är det faktiskt inte vårt fel.

Sänd in den här kupongen till
"Friskare liv"
KF Kontaktavdelning
Fack
104 65 Stockholm

Jag vill ha häftet "Friskare liv"

Namn .....

Adress .....

Postnr .....

Ort .....

Märket för konsumenter i förening

Status

Organ för Riksförbundet
för Hjärt- och Lungsjuka

nr 8/1971 årgång 34

Ansvarig utgivare: Einar Hiller

Redaktör: Erik Ransemar

Förbundskansli:

David Bagares Gata 3, 1 tr, Sthlm C

Postadress: Box 3196,

103 63 Stockholm 3

Telefon: 08/20 09 23, 20 09 24

Postgiro: 95 00 11

Tryckeri:

Axlings Bok- & Tidskriftstryckeri,
Södertälje

Annonser:

Omslagets sista sida ..... kr 600:—

1/1 sida = 180 × 260 mm .... " 500:—

1/2 sida = 180 × 130 mm .... " 275:—

1/4 sida = 90 × 130 mm .... " 150:—

1/8 sida = 90 × 65 mm .... " 100:—

Färgannonser 25 % tillägg.

Prenumerationspris:

Helår 20:—, halvår 11:—

Innehåll:

Probs	4
Information om ett handikapp. Teckenspråk i dövunder- visningen	5
Stadsdelen som gått bort	8
Sverige har de flesta "hjälp- motorerna" pr miljön hjärtan	10
Djurfabriken — en bok om en ganska okänd välfärds- företeelse	11
Den sköna sången i Harplinge	12
Eftervård med förhinder	16
Status bildkruss	17
Dokumentnovellen	18
RHL-information	20

Omslagsbilden: Lennart Elf

Vad väntar Du på, Ingemund?

Statens Handikappråd har uppmärksammat att det under juni 1972 hålls en internationell FN-konferens om den mänskliga miljön och att denna konferens skall hållas i Stockholm. Därmed yppar sig ett utmärkt tillfälle att föra fram kraven i ledaren i nr 5 av Status i år: Hur kan en aktiv miljövard förebygga handikapp?

Statens Handikappråd liksom ISRD, dvs den internationella organisationen för rehabilitering, har också agerat för att handikappades miljöproblem skall tas upp på konferensen. Man har bl a uppvakta jordbruksminister Ingemund Bengtsson och den svenska nationalkommittén för FN-konferensen. Det är dock tydligen ovisst om handikappfrågorna kommer upp på dagordningen.

Det vore oförklarligt och en miss av stora mått om inte Sverige vid detta tillfälle tog chansen att vidga miljöfrågorna till att omfatta de handikappades problem. I korthet kan argumenten sammanfattas som vi formulerade dem i Status nr 5:

Flera ämnesområden, sins emellan sammanfallande, kan urskiljas. Vi har det förebyggande arbetet på arbetsplatserna där handikappörelsens intresse sammanfaller eller bör sammanfalla med fackföreningarnas. Uppmärksamheten bör inriktas på yrkesskador av typ silikos och andra dammskador liksom av skador som framkallas av alla de nya kemiska ämnen som finns inom exempelvis byggnadsbranschen. Här kommer också arbetsmiljöns utformning in som en viktig frågeställning, inte bara den tekniska utan också den psykologiska sidan bör uppmärksammas. En frågeställning blir då hur man skall koppla arbetsplatsmiljöfrågan till frågan om medbestämmande över arbetsvillkoren i stort... Vi har det förebyggande arbetet på hälsovårdens område. Uppmärksamheten bör inriktas på substanser som kan framkalla skador av typ neurosedyn. Vi bör uppmärksamma "det tilltagande bruket att för olika kommersiella fördelars skull införliva en oändlig rad av biologiskt främmande molekyler med den mänskliga organismen" som den amerikanske cancerforskaren William E. Smith uttrycker det. Vi bör med andra ord ägna uppmärksamhet åt dels bruket eller missbruket av livsmedelskemikalier av skilda slag, dels åt användandet av olika slag av gifter i naturen. Vi måste koppla detta till frågan om hälsa och sjukdom, skador och handikapp.

Behövs det egentligen ytterligare argument för att hävda att det inte går att behandla miljöfrågor utan att ställa de handikappades problem mitt i debatten? Är det inte i själva verket så att frågorna kring den mänskliga miljön måste utformas från de handikappades erfarenheter och villkor? En mänsklig miljö med brister skapar handikappade och handikappade får alltid sämre levnadsvillkor i en livsmedelsmiljö med brister.

Sverige bör agera — och agera kraftfullt — för att handikappades problem tas upp som en framskjuten fråga på dagordningen för den internationella FN-konferensen om den mänskliga miljön. Jordbruksministern, som en gång i tiden varit ordförande i en handikapporganisation, borde inte ha svårt att inse sambandet.

Erik Ransemar

Probs

Socialminister Sven Aspling gav sin syn på socialvårdens framtida uppgifter

Vid det nordiska socialpolitiska ministermötet, som hölls i Kuopio i Finland i juli, talade socialminister Sven Aspling om socialvårdens roll i socialpolitiken.

Herr Aspling redogjorde för det socialpolitiska planeringsarbetet i Sverige med särskild anknytning till den kommunala socialvården. Han framhöll att socialvårdens uppgift är att som en del av hela trygghetspolitiken medverka till att förbättra människornas levnadsvillkor.

Socialministern sammanfattade sin syn på den kommunala socialvårdens framtida uppgifter och innehåll i följande tio punkter:

- Skapa en god social miljö för människorna
- Utveckla en mera aktiv medverkan för socialvården i samhällsplaneringen
- Inrikta socialvården på att förebygga sociala risker och otrygghet
- Vidareutveckla de generellt utformade stödinsatserna
- Förverkliga en socialvård med större frihet och frivillighet i behandlingen
- Främja en demokratisk utveckling av socialvården
- Utforma socialvården så att den får en utpräglad serviceinriktning
- Vidareutveckla helhetssynen inom socialvården
- Samordna och målinrikta den sociala forskningen
- Intensifiera den sociala informationen.

DHR:s kongress protesterade mot tendensen till försämringar för handikappade

De Handikappades Riksförbunds kongress vänder sig med skärpa mot den tendens till försämringar för handikappade som nu börjat ge sig tillkänna i de åtgärder kommunerna företar av ekonomiska skäl. Landets handikappade får inte offras i besparingssyfte. Kommunerna måste därför prioritera besparingsåtgärderna så att inte handikappade drabbas i första ledet.

De handikappades levnadsbetingelser har under flera år snabbt utvecklats i gynnsam riktning. Stat och kommun har varit mycket intresserade av att förbättra de handikappades förhållanden och i den andan inlett en rad reformer för att på olika samhällsområden ge handikappade samma villkor som övriga medborgare.

Den ansträngda ekonomi som på senaste tiden börjat prägla kommunernas handlande tenderar dock att bryta reformutvecklingen på handikappområdet och vi har dessutom kunnat notera besparingssträvanden som särskilt drabbar handikappade. Så har vi under den senaste tiden funnit att olika kommuner skurit ner färdtjänstverksamheten och hemtjänsten — åtgärder som på ett mycket allvarligt sätt försämrar många handikappades livssituation.

Vi har med tillfredsställelse välkomnat tidigare reformer. Men det har inte inneburit att vi med de reformer som genomförts kunnat säga att handikappade nått jämlikhet med övriga medborgare. Reformerna måste fullföljas och dessutom kompletteras med andra för att handikappade ska få likvärdiga möjligheter och rättigheter.

Statens Handikappråd har ombildats

Statens handikappråd har ombildats den 1 juli i år. Det nya handikapprådet kommer att bli ett samrådsorgan mellan handikapprörelsen och de statliga myndigheter som har särskilda uppgifter på handikappområdet.

Beslutet om det nya handikapprådet grundas på ett förslag av handikapputredningen. I enlighet med utredningens förslag har Svenska kommunförbundet och Svenska landstingsförbundet vidare rekommenderat kommuner och landsting att bilda handikappråd i kommunerna och i länen med representanter för de handikappade och de kommunala myndigheterna.

— Det är min förhoppning att detta utbyggda och organiserade samarbete på olika nivåer mellan handikapprörelsen och samhällets organ skall bli fruktbringande och avsätta värdefulla resultat för de olika handikappgrupperna i vårt land, har Socialministern uttalat i det här sammanhanget.

Kurs för läkare och sjukgymnaster i fysisk träning för hjärtsjuka

Den 30—31 oktober 1971 arrangerar Svenska handikappidrottsförbundet en sådan kurs på Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg. Kursledare, instruktörer, föreläsare blir dr H. Sanne och sjukgymnast Ch. Rydin. Läkare och sjukgymnaster på de större regionssjukhusen väntas vara intresserade att delta. Ansökningstiden utgår den 4 oktober 1971. Kursavgiften är 25:— kr. Varje deltagare har att själv betala kursavgift, resor samt kost- och logi såvida inte landsting eller annan huvudman lämnar ekonomiska förmåner.

LÅT
HOSTEN
BLI EN
RÖKFRI ÅRSTID
DU BEHÖVER
DEN BÄST
SÅ

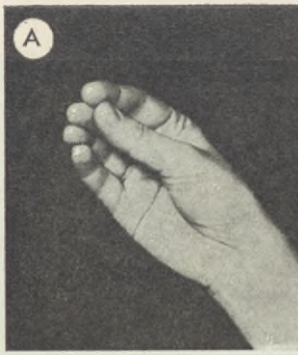
Information om ett handikapp

Teckenspråk i dövundervisningen

Det är av stor betydelse att skaffa sig kunskaper om (andra) handikapps verkningar. Med den målsättningen publicerar Status denna månad en artikel som tar upp de verkningar som dövheten har. Författaren — E. S. GREENAWAY — är engelsman. Det ger oss möjlighet att få internationella aspekter på problem som på det nationella planet inte är utan affektladdningar. Greenaway säger i denna artikel att problemen med undervisning av döva barn är gemensamt för alla nationer och alla raser. Han refererar till en utredning som gjorts i England och som blivit känd i expertkretsar under namnet Lewis-rapporten. Uppgiften var att undersöka det berättigade i att använda handalfabet och teckenspråk i dövundervisningen. Rapporten är av universellt intresse.

År 1880 formulerade den internationella dövlararekongressen i Milano en serie resolutioner som skulle bli av historisk betydelse. En av de antagna resolutionerna gällde uppslutning kring "den rena talmetoden" i undervisningen. De mest begeistrade anhängarna av denna metod gick då helt in för en gradvis eliminering av teckenspråket. Beslutet skulle i realiteten föra till en fullständig utplåning av teckenspråket. De döva skulle överhuvud icke få kännedom om "manuella" kommunikationsmetoder och därmed menade man att de döva skulle bli fullständigt integrerade i de hörandets samhälle.

Efter Milano-kongressen blev dövundervisningen mer och mer en sak för de hörande lärarna, och undervisningen kom efterhand på större avstånd från verkligheten och de vuxna dövas reella situation. Dövundervisningens historia under de sista 90 åren är präglad av alla de kontroverser som uppstod som följd av Milano-beslutet. De vuxna döva fann nämligen att teckenspråket var helt avgörande nödvändigt för deras sociala trivsel, men detta var i strid med dövlararnas linje, som favoriserade den rena talmetoden.

Lewis-kommittén tillsätts

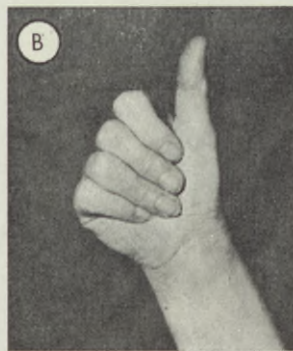
Den döva befolkningen i Storbritannien har i mer än 50 år protesterat energiskt och fört fram logiska argument mot riktigheten av den ensidiga satsningen på den stränga orala metoden i dövundervisningen. Genom sin organisation, det brittiska dövförbundet, och i samarbete med socialarbetarna bland de vuxna döva, har de ständigt appellerat till undervisningsmyndigheterna att genomföra en utvärdering och vetenskaplig undersökning i förbindelse med undervisningsmetoderna. Dessa återkommande hänvänelser från dövorganisationen har troligen varit en starkt bidragande orsak till att departementet år 1964 tillsatte den sk Lewis-kommittén med mandat att "undersöka det berättigade i att

använda handalfabet och teckenspråk i dövundervisningen."

Rekommendationer

Lewis-rapporten blev offentliggjord år 1968 med en serie anbefallningar som försvarade det grundläggande värdet av muntlig undervisning av alla döva barn — samtidigt som man starkt underströk behovet av att undersöka, utforska och experimentera med manuella kommunikationsmetoder. Sådan är situationen i Storbritannien idag: Det utarbetas planer för a) att uppnå bättre resultat av den muntliga undervisningen och b) utforskning och försök angående användandet av handalfabet och teckenspråk. Det är dock något oklart huruvida man tänker genomföra de sistnämnda planerna.

Den situationen som nu är rådande inom dövundervisningen på de brittiska öarna är icke speciell för detta landet. Man finner något motsvarande i hela världen. Betydelsefulla försök

med manuella metoder har gjorts i Sovjetunionen och i USA.

Utvecklingen inom elektroniken har resulterat i stora framsteg när det gäller hörselträning och användning av hörapparatur. Även inom medicinen har det varit en utveckling med framgång i behandlingen av dövhet. Man har däremot icke kunnat hänvisa till någon särskild framgång när det gäller undervisningen av den delen av befolkningen som har så liten hörsel att den icke kan utnyttjas i undervisningssituationen, och det är detta sista som intresserar dövorganisationen idag och som skall visas speciell uppmärksamhet vid den pedagogiska kommissionens plena under världskongressen för döva i Paris sommaren 1971.

De dövas krav

Missnöjet med resultaten av den rena talmetoden har alltid varit starkt betonat bland den delen av de döva som icke har haft möjlighet att lära sig

språket med hjälp av hörseln. Dessa döva bildar grundstammen och är i majoritet inom det brittiska dövförbundet. Utifrån missnöjet med sin egen språkliga nivå och sin egen talfärdighet har detta flertalet tex ständigt insisterat på att det i vida kretsar föraktade ordet "dövstum" skulle behållas i förbundets namn (The British Deaf and Dumb Association) bla för att fästa allmänhetens uppmärksamhet på det tillstånd de egentligt döva befinner sig i som en följd av felaktig undervisning — och de menar då att det är undervisningsmetodens fel. De döva är icke emot att huvudvikten skall läggas på det muntliga, men framhäver att det föreligger ett behov av ett tillägg i form av manuell kommunikation som stöd till den muntliga undervisningen. Därigenom skulle de döva kunna tillägna sig språket fortare och få större kunskaper, vilket skulle ge dem större möjligheter till social kontakt och till att hävda sig bland de hörande som vuxna. De döva är helt eniga i att man skall använda alla tekniska hjälpmedel för att utnyttja hörselresterna hos de som har användbara hörselrester — men de kan icke acceptera ett system som går ut på att man skall använda samma metoder på de som hör så lite att de fungerar som döva.

När dövheten var ett "säck"-begrepp

År 1880, då Milano-kongressen antog sin berömda resolution, såg dövlararna på sina elever som en stor grupp som led av ett gemensamt handikapp — dövhet. Dövhet var ett "säck"-begrepp. Barn med hörselörlust av mycket stor variation blev stoppade i samma "säck". Under de snart 100 åren som gått sedan dess, har vi lärt mycket om dövhet. Vi kan inдела de hörselskadade i flera grupper efter grader av hörselörlust etc. Och vi har lärt mycket om olika problem som hör ihop med de olika former och grader av hörselörlust.

De första 10 åren efter 1880 blev döva och hörselskadade av alla grader behandlade som en likartad grupp handikappade barn. Överallt inom dövundervisningen blev det villigt accepterat att den rena talmetoden var den allra bästa och att den var helt tillräcklig. Som "bevis" förde man fram många elever som hade uppnått enastående resultat med denna undervisningsmetod. I dag vet vi att dessa duktiga elever som bevisade metodens förträfflighet icke var det vi i dag menar med döva. De var antingen egentligt döva eller hörselskadade, sådana elever som i dag placeras i hörselklasser. I dag är det många dövpedagoger som faktiskt undervisar barn med ändå mindre hörselförlust än de som tidigare felaktigt blev placerade i dövskolorna. Det är icke de hörselskadade eller de dövblivna som protesterar mot den rena talmetoden. Det är de egentligt döva.

Olyckligtvis är det många av våra prominenta skribenter och artikelförfattare som alltjämt skriver och talar om dövhet som ett "säck-begrepp". De är icke kvalificerade till att uttala sig, och därför bidrar de huvudsakligen till att skapa en konstant förvirring, både bland allmänheten och bland föräldrarna. Detta är mest allvarligt när det gäller föräldrar som har små döva barn. Vi måste ständigt slå fast att barnen kräver individuell behandling. Det som visar sig vara en effektiv och riktig metod för ett barn med mindre hörselförlust, kan vara långt ifrån tillfredsställande inför ett barn med grov hörselskada. Den metod som passar det barn som har mist hörseln efter att ha tillägnat sig språket, kan som regel vara långt ifrån passande ett barn som har mist hörseln vid späda ålder.

Se realistiskt på metoderna!

En dövskola som tar emot barn med alla grader av hörselförlust kan naturligtvis för många av elevernas vidkommande uppnå goda resultat med

ett strängt muntligt undervisningssystem. Men en skola som arbetar med en elevgrupp bestående enbart av egentligt döva är i en annan situation. Man kan omöjligt vänta sig motsvarande resultat från en sådan skola, även om eleverna begåvningsmässigt står på samma nivå. Här föreligger behov att använda manuella hjälpmedel till stöd för talundervisningen. Tiden är inne att döv lärarna formulerar och antar riktlinjer som är realistiska och svarar mot behovet. Det är alltför lätt att förvirra allmänheten och att vilseleda föräldrarna så, att de satsar på krävande och alltför optimistiska program för sina barns utbildning. Värdet av den muntliga metoden är känt och accepterat — likaså fördelarna med de moderna elektroniska hjälpmedlen, men det är på tiden att alla pedagoger ser realistiskt på fördelarna och begränsningarna med de olika metoderna och hjälpmedlen, och att de tar nödvändig hänsyn till de barn som har så

dålig hörsel att de måste ha en rent "visuell" undervisning. Det är de barnen som måste lära sig språket helt från grunden och som står inför en närmast hopplös uppgift, att tillägna sig språk och kunskaper på konstlad väg. Detta är en grupp som är lätt igenkännlig inom dövpedagogiken.

Det är självklart helt riktigt att forskning och försök med manuella metoder i undervisningen icke skall omfatta den gruppen som har användbar hörsel.

De egentligt dövas problem

Det som bör göras allmänt känt, är att det i den stora "säcken" av döva är en stor del svårt handikappade människor — de egentligt döva — de som icke har någon hjälp av hörseln när de skall lära sig att tala och tillägna sig de vanliga skolkunskaperna. Dessa elever har problem som är vitt skilda från andra hörselskadades. Detta är barn som man erfarenhetsmässigt vet icke

uppnår tillfredsställande resultat med den rena talmetoden. Alltför ofta blir de avfärdade som misslyckade. De tragedier som utspelats har blivit förbisedda. Klagan har överröstats av jubelropen från de som har nått goda resultat med samma metod, från dövblivna och elever med betydande hörselrester. Intill dess det blir accepterat att gruppen av egentligt döva måste tas upp till separat forskning och diskussion kommer förvirringen att fortsätta, till stor skada för de döva, som fortfarande blir undervisade enligt metoder som är beräknade för en grupp med helt andra förutsättningar. Detta leder till många trista upplevelser.

Detta är icke en situation begränsad till vårt eget land. Det är ett internationellt dilemma, som bör tagas upp till behandling på internationellt plan.

Om Lewis-rapporten icke leder till någon lösning av problemen, så framhäver den i varje fall eftertryckligt det påträngande behovet för att de egentligt döva blir behandlade som en särskild grupp, att de måste bli föremål för en realistisk värdering med hänsyn till adekvata undervisningsmetoder, att de bör undervisas enligt sina anlag och förutsättningar och icke efter standardiserat mönster. Rapporten leder otvivelaktigt till att det blir ökad forskning och försök i många länder, med det syftet att finna fram till undervisningsmetoder som för de egentligt döva leder till bättre resultat än vad man kan uppnå med den rena talmetoden enbart.

Artikeln är publicerad med tillstånd av SDR som också svarat för översättningen. Mellanrubrikerna är satta av Status.

Illustrationerna på sidan 5 och följande sidor är hämtade ur en informationsbroschyr som är utgiven av Sveriges Dövas Riksförbund i samråd med Handikappinstitutet. Vi vill rekommendera alla att läsa den.

Stadsdelen som gått bort

När jag senast besökte Göteborg gick jag till mina gamla kvarter uppe i Landala kring Kapellplatsen. Jag var beredd att fälla några tårar, för jag hade läst och hört att hela den gamla miljön var förintad och ersatt med något som på skonsammaste arkitektspråk kallas för en "tjänligare bebyggelse". Det låter lika utslätande som när man betitlar en arbetslös för "friställd" eller säger att drinkaren lider av "otillbörlig vätskeinfluens". Sådant halvspråk har jag aldrig tyckt om. När Landala gått bort, så har det. Basta! Det är **TORSTEN SÖDERLING** som ger denna klara deklARATION i denna berättelse om sitt förhållande till en stadsdel i Göteborg som nu försvunnit..

Men jag minns när gamla Landala levde, och hur jag kom dit. Jag kom med ett fartyg, och min stora utresekoffert, i vilken jag nästan kunnat stå upprätt, hade livet tuggat och svalt; så ock dess innehåll. När jag stog på kajen i Göteborg hade jag mina ägodelar i en skokartong, och med dessa förutsättningar var jag beredd att "till vilket pris som helst" börja ett nytt liv.

Första klivet in i välfärden blev en enrummare på bottenplanet vid Höjdgatan i gamla Landala. Lägenheten låg i ett avlagat gult hus inne på en gård, "bekransad" av fyra landshövdingehus. När jag flyttade in höll kvällssolen som

bäst på att anlägga mordbrand i de härjade väggarna. Skenet var bländande och jag tänkte, att på samma sätt måste van Goghs gula hus i Arles strålat av ljus. En så vacker boning hade jag aldrig bebott.

På gården bakom en rosenspaljé stog fyra soptunnor och på krönet av späljén slogs två katter. När jag tänker på dessa välvärdade trivseldjur och den doft de spred på gården, tycker jag det är förskräckligt att det numera inte finns så mycket som en urindroppe kvar av hela det gamla Landala.

Jag bodde i svalelag med en liten finrynig och rar gumma, som alltid satt i köksfönstret och upplevde gårdens dramatiska filmföreställning från morgon till kväll. Och ändå tyckte hon att livet knappt rörde på sig. Då förstod jag inte riktigt vad hon menade, förrän hon berättade att hon var änka efter en sjutusan till blodfull och rask stuvarebas.

Det var gamla fru Maja, och när vi satt i hennes kökssoffa och drack kaffe berättade hon, att i den soffan var hon född och i den ville hon också en gång

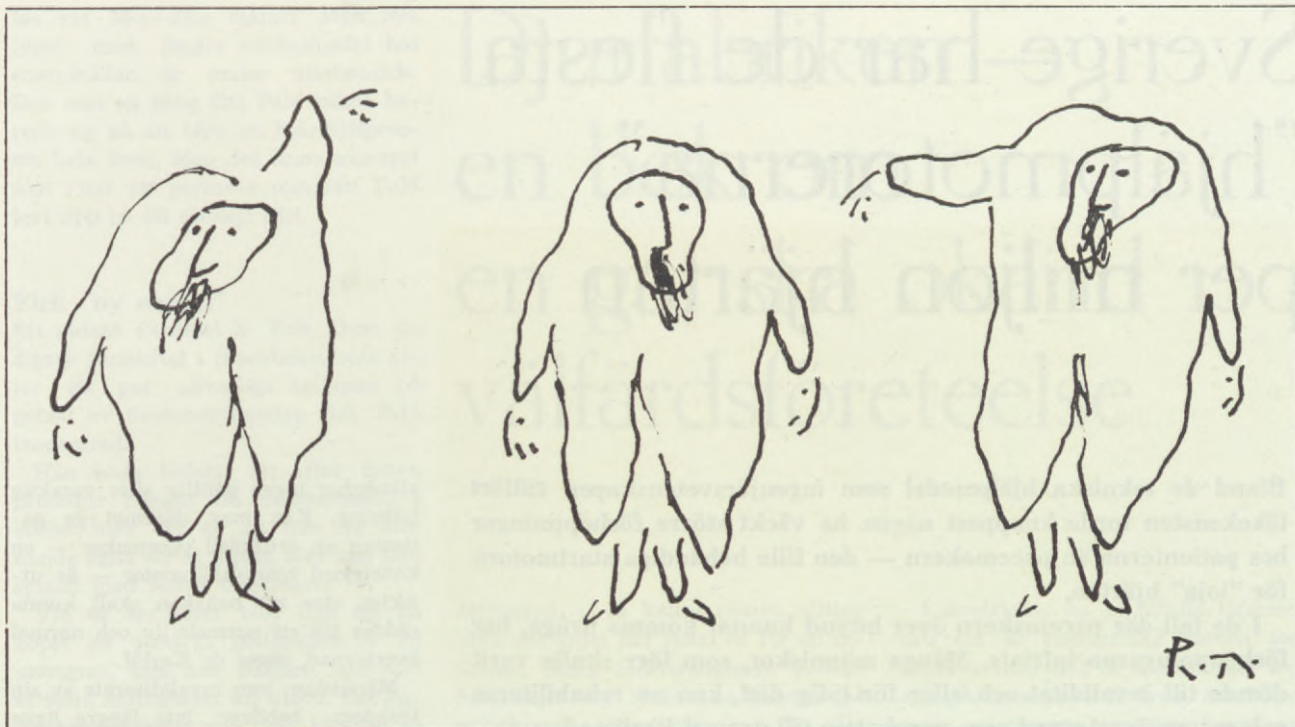

och dessutom tycks
datamaskinerna ...

... ha gett
oss ...

... en ny slags
analfabetism ...

... och vart
kommer "vårt" ...

... perspektiv
att ta vägen ...

... bland
datamaskinerna ...

gå bort. Fru Maja tillhörde de många Landalabor som ärvt sina lägenheter och som hade rötterna så nervuxna i stadsdelen, att de betraktade det som en lättsinnig utflykt med onödiga utgifter, om de någon gång på året for ner till Göteborgs centrum för att handla och därvid svek "hökaren på hörnet" eller den "vanlige gubben" i fiskeståndet på Kapellplatsen.

Denne "vanlige gubbe" var en exotisk företeelse, som utan att falla av från omgivningen gott kunnat stå bland månglarna på den färgsprakande fiskmarknaden i Funchal på Madeira. Hans förkläde var blodigt av fiskrens, ansiktet solbrynt alla årstider, han bar en bredbrättad svart slokhatt och en evig, halvtuggad cigarr i munnen. Han prutade med sig själv på varenda "rumpa" han sålde och hans charmiga språk tände ljus i de starrigaste gumögon.

— Nämen, hejsan lella tösa! E en sån söt liten flecka ute å går i da, va hadde hon på det varma lella hjärtat då? Skulle hon kanske förgylla köket me ett par småmakrellar. Di står i enåfemti, men vi säger enåttjufem, så har hon la sin kärlek kvar till mej.

Det sades att Landala förr var ett vilt distrikt och att "avgrundens folk" bodde där. Det är möjligt, men när jag kom dit på 50-talet var stadsdelen

fullkomligt pacificerad. När polisen någon gång kom körande upp till vår stadsdel, var det oftast för att köpa en glass, sitta i bilen och äta den i lugn och komma från stressen i centrala stan. I Landala kunde en dam vandra lugn efter mörkrets inbrott. Inga antastanden. Inga spefulla glosor i hennes kölvatten. Hur många kvarter i svenska storstäder kan i dag flagga med en så pass grann fana?

I gamla Landala fladdrade vita fredsduvor genom gatorna. Det var hättorna på systrarna från Vasa sjukhus, där jag en sommar arbetade ett par månader som extra vaktmästare. Jag rullade sängpatienter från avdelningarna på bår genom sjukhusparken ner till röntgenavdelningen. Från säng till bår måste patienten lyftas med största försiktighet. Man tog dem med vänster arm i knäveckan och den högra om ryggen och så gick det galant.

En dag skulle jag hämta enliten gumma på kronikeravdelningen. Hon var rädd för den långa resan ner till röntgen, som hon inte besökt på flera år, och hon försökte uppskjuta den med all slags kvitter om all världens ting. Landalaflicka var hon, fick jag bland annat veta. Flera gånger försökte jag det vanliga greppet, men hon lyckades alltid slingra sig tillbaka i sängen. Tiden var dyrbar för att undvika bårkö

och passa turen i röntgenkällaren och jag måste hitta på något sätt att locka henne med på noterna. Till sist sa jag:

— Var inte rädd nu, jag är Landalabo jag också, ta mej bara om halsen så lyfter vi lätt och smidigt.

— E du Landalapöjke? Då måste jag sannerligen hölla om dej, för det är snart femti år sen jag krama en sån!

Det blev en oförglömlig färd tur och retur röntgen. Nere i sjukhusparken stog sommaren gröngul, blommorna lyste, fåglarna sjöng och frömjölet kittlade i näsan. Den gamla damen bad mej rulla båren så sakta som möjligt, och vi stannade också ekipaget ett par gånger.

Pristagare bildkryss nr 6

1:a pris Lilly Rehn, Marklandsgatan 25, 414 77 Göteborg

2:a pris Eric Hanson, Stagneliusvägen 43, 112 57 Stockholm

3:e pris Inga Hällström, Prästgården, 740 30 Björklinge

Sverige har de flesta "hjälpmotorerna" per miljon hjärtan

Bland de tekniska hjälpmedel som ingenjörsvetenskapen tillfört läkekonsten torde knappast någon ha väckt större förhoppningar hos patienterna än pacemakern — den lilla behändiga startmotorn för "loja" hjärtan.

I de fall där pacemakern över huvud kunnat komma ifråga, har förhoppningarna infriats. Många människor, som förr skulle varit dömda till invaliditet och/eller för tidig död, kan nu rehabiliteras och ges en överlevnad som uppskattas till normal livslängd.

I Sverige ligger forskningen på hjärt/kärlsjukdomarnas område mycket högt. Det är bla en av förklaringarna till att vi här även har världens högsta frekvens av inplanterade hjärthjälp-motorer.

Enligt senaste beräkningarna (1969) har Sverige omkring 1 500 pacemaker-hjärtan ute i rörelse inom den totala befolkningen av 7,9 miljoner människor.

757 nya PaM-bärare 1969

Som jämförelse kan nämnas att hela Sydamerika med ett befolkningsunderlag på cirka 180 miljoner människor inte redovisar mer än omkring 800 nyinplanterade pacemakers (PaM) år 1969. Vilket motsvarar det ungefärliga antalet av nyinplanterade PaM under ett enda år för Sveriges del, dvs 757 nya PaM-bärare under 1969, eller 96 nya PaM per år och miljon invånare i Sverige.

Motsvarande siffror i grannländerna blir:

Danmark = 4,9 miljoner invånare. Nyinplanterade PaM 1969 = 220 eller 45 pr 1 miljon invånare.

Norge = 3,9 miljoner invånare. Nyinplanterade PaM 180 eller 45 per 1 miljon/invånare.

Finland = 4,8 miljoner. Nyinplanterade PaM 101 eller 21 per 1 miljon/invånare.

Framgångarna vid PaM-terapi

— En av anledningarna till framgångarna vid PaM-terapi är att patienterna så snabbt kan återföras till normalt liv, säger dr Ingvar Karlöf, Thoraxkliniken vid Karolinska sjukhuset i Stockholm.

Tillsammans med dr Hans Lagergren har han i olika sammanhang redogjort för aktuella behandlingsmetoder vid störningar i hjärtrytmen på grund av s k AV-block (hjärtblock) och Adams-Stokes-attacker (svimning på grund av mycket låg puls vid hjärtblock).

— Patienter som drabbas av denna sjukdom är livshotade, svårt invaliderade och ofta kroniska vårdfall. De är utsatta för plötsliga och upprepade medvetslöshetsattacker och har på grund av att hjärtat arbetar mycket långsamt, nedsatta kroppsliga och själsliga funktioner, förklarar dr Karlöf.

En på fyratusen

De båda läkarna redovisar bland annat undersökningar som visar att omkring en på 4 000 personer har ett komplett hjärtblock och att 96 nya sådana fall inträffar per år och miljon invånare.

Statistiken visar en mycket hög dödlighet hos dessa patienter om de inte snabbt kommer under adekvat behandling. Men medicinsk behandling med hjärtstimulerande preparat ger i

allmänhet ingen pålitlig eller varaktig bättring. Kan man däremot ge patienten en artificiell pacemaker — en konstgjord hjärt-hjälpmotor — är utsikten stor att han/hon skall kunna räddas till ett normalt liv och normal överlevnad, säger dr Karlöf.

Människor, som invaliderats av sin sjukdom, behöver inte längre ligga som hjälplösa kadaver. Pacemakern kan ge dem chans till ett verksamt och meningsfullt liv.

I och med att man opererar in en PaM kan man också ge patienten en mer intensiv medicinsk terapi med starkare preparat, som den sjuke annars inte skulle kunna ta.

— Det har hänt att PaM-terapi kallats "lyxbehandling", vilket är helt fel. Det är tvärtom en relativt enkel och billig metod, förklarar dr Karlöf.

Kostnaderna för det svensktillverkade aggregatet med kvicksilverbatteri är endast omkring 2 000 kronor. Det är få patienter som kommer in så svårt sjuka och blir så friska som i PaM-fallen — vi har faktiskt ingen jämförelse! säger dr Karlöf.

Ännu så länge måste batterierna by-

Status Jul

1971

har inte bara massor av läsning.

Där finns också 4 helsidor med konstverk.

Den kostar bara fyra kronor.

tas var 18:e—24:e månad. Men nya typer med längre verkningstid hos energikällan är under utarbetande. Den som en gång fått PaM måste bereda sig på att bära en hjärthjälpmotor hela livet. Men det finns exempel som visar att personer som fått PaM levt upp på ett otroligt sätt.

Fick "ny energi"

Ett sådant exempel är Erik Thor, tidigare turistchef i Stockholm, som efter ett par allvarliga kollapser på grund av överansträngning fick PaM inopererad.

Han hade befarat att efter denna procedur tvingas till överksamhet. I stället blev det så att han nu åter kunde ägna sig åt idrott, som han inte sysslade med sedan ungdomen.

Vid 60 års ålder blev han till på köpet en utmärkt golfspelare — en sportgren, som han tidigare inte haft så stora möjligheter att utöva. Det enda han önskade var "ett blixtlås så man lätt kunde öppna magskinnet och byta pacemaker utan att behöva lägga in sig på sjukhuset".

Ett problem är batteribytet

Erik Thor ger här uttryck åt ett problem, som läkarna sedan länge försökt lösa, nämligen batteribytet.

Här pågår kontinuerlig forskning på många håll i världen. Svenska forskare lägger ner stort arbete just på lösningen av batteriproblemet, som skulle kunna bespara både patient och sjukhus många bekymmer.

Men denna forskning kostar mycket pengar. De anslag som staten beviljar är helt otillräckliga. Svenska Nationalföreningen mot Hjärt- och Lungsjukdomar beviljar årligen omkring 1 miljon kronor till hjärtforskning. Huvudparten av pengarna har hittills betalats in av allmänheten genom lyxtelegrammen.

HILDE ROEMPKE

TÄNK PÅ

HJÄRT- OCH LUNGSJUKAS

BLOMSTERFOND

Postgiro 95 00 11

Djurfabriken — en bok om en ganska okänd välfärdsföreteelse

Miljövård — så kallas nästan allting idag, det ordet har råkat ut för en inflation. Stora fackföreningars underhandlingar om löner kan baseras på miljökravet, naturligtvis kan det lilla ordet miljövård vara behändigt till hands. Det heter inte nu tvätterier utan miljövårdsföretag. Om ett barn plockar tomglas är det miljövård. Och ibland lyckas man trollo: Brutala intring mot natur och människor — aktuellt är Ritsem och Brofjorden — kan också de få namn om sig att vara miljövårdsåtgärder.

I naturförstörelsen spår har följt ökat naturvårdsintresse — det gäller att detta inte stannar vid ord och ordande. Det blir och är en livsfråga för alla. Viljan att överleva gäller både fattiga och rika.

Flera böcker har kommit ut om miljövård. För att analysera problemen borde information om förstöringens ekonomi ha förts ut för länge sedan. Böcker om miljövårdens ekonomi har inte nu stora möjligheter att finna riktiga initiativ.

Vid läsning av "Praktisk miljökunskap Miljövårdens juridik, ekonomi och administration" (Natur och Kultur) blir man inte övertygad. Den är inte någon handbok när det gäller miljövårdskunskap, ekonomiskt och juridiskt. Kanske kan den vara nyttig som påminnelse om hur tafatt naturvårdsfrågorna behandlas trots allt tal om motsatsen. Detta behöver man ju inte gå till böckerna för att konstatera.

Vad vi behöver nu när naturvårdsintresset vaknat på bred front, det vore ett nytänkande. Ett nytänkande behövs, därom ger pocketboken "Djurfabriken" (Rabén & Sjögren) besked. Författare är journalisten Barbro Solter, fotografen Stig A Nilsson beledsagar med bilder.

I läroböcker ha vi hittills informrats om de ekonomiska värden som skulle vinnas med de djurfabriker som anlagts de senaste 20 åren. Att informera om farorna av djuranhopningar och rationalisering av det slaget har betecknats som hädelse mot de ekonomiska lagarna. Ingeniör Olof Alexandersson var visserligen tidigt ute. Han belyste i artikel efter artikel i olika tidskrifter de verkliga farorna av systemet med djurfabriker. Några journalister lyssnade och i slutet av sextitalet har olika tidningsreportage beskrivit utvecklingen. Och när sådana reportage nu kommit ut i bokform bör de ge möjlighet till översikt.

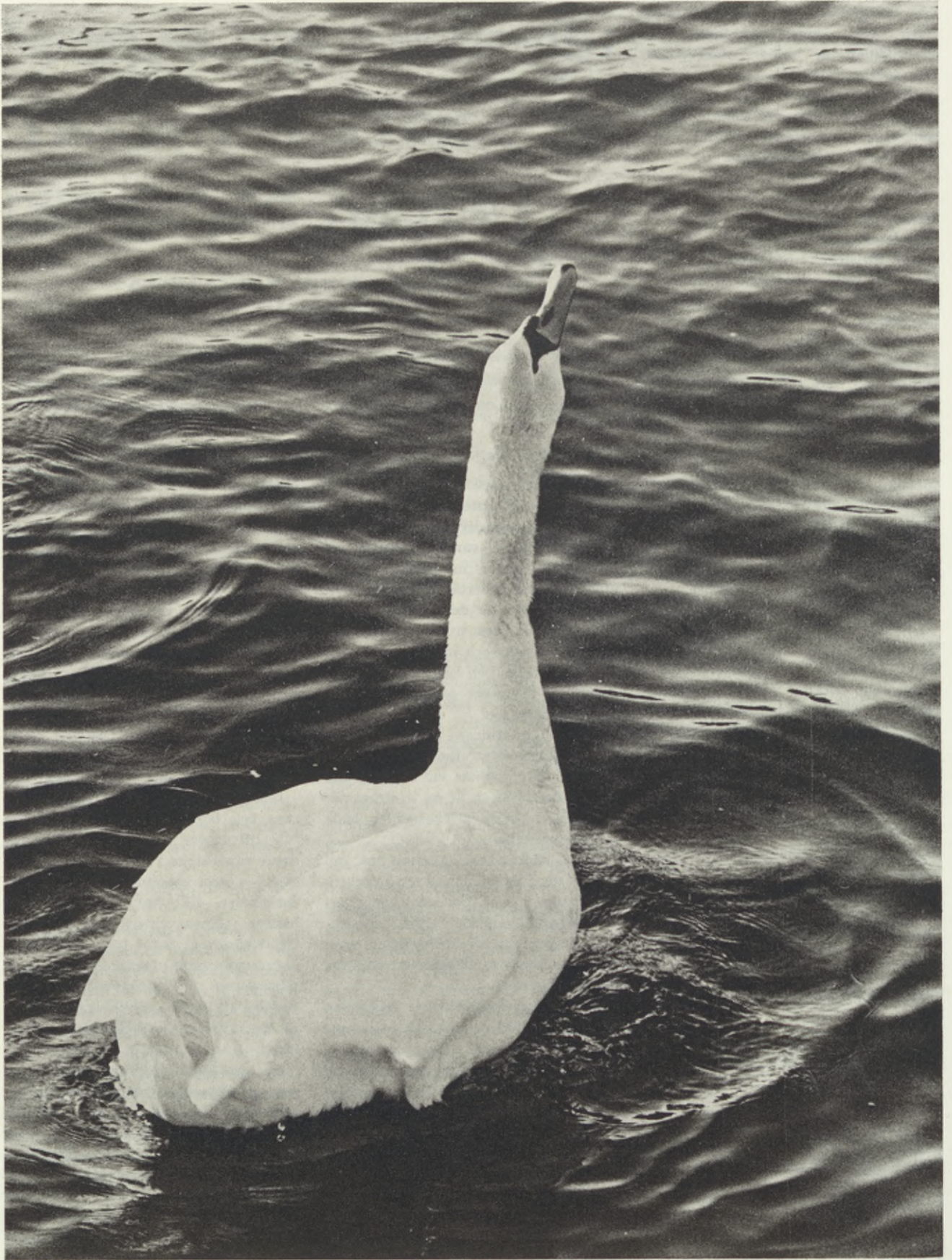
Den översikt som ges i Solter/Nilssons bok bör vara känd av alla. Det blir till frågor av yttersta vikt hur dessa experiment i stor skala kan fortsätta — trots hopande av negativa erfarenheter. Här har man inte tagit hänsyn till experternas bedömning: Veterinärerna har inte tillfrågats. Agronomer och tekniker har gjort ritningarna till djurfabrikerna. Det fastslås att det är politikerna som drev fram den sk utvecklingen på området.

De som skall förbättra miljön kräver nu stora ekonomiska ersättningar. Förstörelsen metodik har gått åt motsatt håll: Man har utvunnit ekonomiska fördelar genom förstöring. Visst borde politikerna inse de ekonomiska följderna.

Det är på många håll ett nytänkande bör ske. Fabriksstrukturens tid med jättelika djurexperiment borde vara förbi. Det gäller att anpassa tekniken till djuren, inte tvärt om.

Halvdan Renling

Den sköna sången i Harplinge

Där får man lära en ny andningsteknik

"Belcanto" (skön sång) kallar talpedagog Olga Tengelin den nya metoden som hon anser vara säkraste vägen för att övervinna stamning eller andra slags talhinder, vilka bl a kan medföra kontaktsvårigheter, psykiska förändringar, som vissa hämningar, och även nedsatt arbetsförmåga. Ja, det finns exempel på att talfel påverkat sin bärare därhän att han uteslutit sig själv från normal gemenskap, tappat förtroendet för friska medmänniskor och börjat leva nära nog asocialt.

Olga Tengelin har lärt sig "Belcanto" av sångpedagoger i Schweiz och Tyskland och sedan byggt vidare på metoden genom forskning och undervisning på sitt talinstitut, som hon driver i Karlskoga och där det ligger en lång väntelista på patienter från hela Norden, som hoppas få komma till fru Tengelin och få sina talfel korrigerade.

Man kan ta fel på många sätt

— Tala fel kan man göra på många sätt, säger Olga Tengelin med den dämpade och mjuka röst som man förstår att en talpedagog måste behärska, för att timma efter timma lära sina elever att på rätt sätt forma ljud, ord och meningar och varje gång anpassa undervisningen efter patientens individuella talbesvär.

Av mindre betydelse är om talet består i stamning, sprucken eller gäll röst, nasal ton eller kronisk heshet.

Det viktiga är, att man har det riktiga underbyggande stödet för rösten, när man skall lära sig att tala rätt.

Och det stödet anser jag att naturmetoden "Belcanto" förmedlar. Man får det genom att vidga luftintaget, en "sensation" som skall påbörjas i höjd med naveln, djupt och mitt i kroppen.

Åskådligt och enkelt

Detta är inte lätt beskriva exakt på papperet, men när Olga Tengelin arbetar sker det åskådligt och pedagogiskt enkelt.

Framför henne på bordet ligger en röd plastdocka (anständigt iförd vita

trosor), och genom att öppna och stänga en vanlig tvättklämma och anlägga den på dockan, där andningsstödet skall börja, samt med andra handen ge ett lätt tryck på motsvarande punkt på patientens mage och säga "här öppnar vi, här börjar stödet för andningen", får Olga Tengelin fram den önskade effekten.

För att sedan uppnå rätt samordning mellan tal- och andningsorganen måste käkled och halsmuskler slappas, tungan fällas lätt framåt och munnen öppnas. Då är passagen fri, luften strömmar in i lungorna i naturlig mängd, strävar neråt — och något som kallas lågandning kan ske.

Nu kan lektionen börja

— Först då kan tallektionen börja.

Olga Tengelin förklarar hur "stammarna" ofta andas för högt, får in för liten luftmängd och därmed också för lite syre, vilket i sin tur skapar oro och ångest.

Genom att andas på fel sätt kommer många av "stammarna" in i ett krampstillstånd. De spänner käkarna, gnisslar tänder, biter på naglarna eller knyter händerna, för att i ett slags desperation försöka få fram vad de "har på tungan och inte kan spotta ut".

Flera gånger har Olga Tengelin haft framgång med sin "Belcanto", inte bara när det gällt patienter med stamning. Hon har kunnat hjälpa astmatiker, hjärtpatienter och "cerebrala pareser" samt många andra.

De har fått lära sig samordna tal- och andningsorganen med bukmuskulerna och munnens och tungans rörelser.

En astmatiker, som brukade hosta värre när han kom från behandling på lungkliniken, än när han gick dit, lärde sig andas och tala "belcanto". Då upphörde hostan, han fick sova på nätterna och kunde börja jobba så vackert efter en tid.

Tredje sommarkursen

All denna hoppfullhet uttalar Olga Tengelin där hon sitter vid ett stöd-

digt lektionsbord på den vackra 1700-talsgården Rosenberg, som har väggar av gammal svartek, är byggd utan spik och ligger i Halland, Harplinge socken, just där storkommunerna Halmstad och Falkenberg mötas.

Där har hon för tredje året i följd haft sommarkurs i Vuxenskolans regi och just avslutat dagens lektioner med 16 patienter, som i fem dagar med individuell behandling får betala ett självkostnadspris av 16 kronor!

Till sin hjälp som föreläsare har Olga Tengelin haft Rosenbergs ägare, författarinnan Astrid Pettersson, som är en känd eldsjäl, folklivsforskare, kvinnosakskvinna, värnerska av de fattigas rätt i forna tider (9 romaner) och i detta 1971 förriderska för handikappade och dubbelhandikappade genom två riksdagsmotioner, som rör konsulenter för dövblinda och blinddöva samt utbildning för användande av hörselmättningsinstrument.

Olga Tengelins kurs har denna gång inriktat sig enbart på hur "stamning kan övervinnas" och på hur "läshastigheten kan ökas", men båda disciplinerna hör intimt samman med Astrid Petterssons huvudämnen för hörselskadade, och de båda pedagogiska damerna har gett kursdeltagarna något som kan kallas för dubbelutbyte.

Det har varit fin humanistisk anda över kursen. Ett par elever har bott på Rosenberg, andra i "häbren" i grannskapet, och middag och kaffe har samtliga (mot självhjälp vid spis och diskbalja) fått på bekostnad av författarinnan.

Astrid Pettersson — eldsjälen

Även Astrid Pettersson har anlitat kursen till självhjälp. Som föredragshållare har hon tagit tallektioner (betalda) av Olga Tengelin och väl anammat rådet:

— När till och med en god och van talare blir trött, betyder det att det föreligger ett talfel. Den som talar rätt kan uppträda obehindrat hur länge som helst. Exempel finns på talare som varit så spända, att den automatiskt lyssnande publiken nästan gripits av andningsnöd.

När det gäller talfel, deras uppkomst och sammanhang har Astrid Pettersson många synpunkter — både på det litterära och självupplevda planet — och hennes kritik har sällan fallit dagens samhälle och dess medicinska profeter på läppen.

Forts. nästa sida

TORSTEN SÖDERLING har för Status räkning varit och hälsat på hos författarinnan Astrid Pettersson på sommarkurs i Harplinge i Halland. Det är en kurs av ett banbrytande slag i vårt land. Liksom mycket annat av det som Astrid Pettersson sysslat med har hon trampat nya stigar. Hennes kunskaper och erfarenheter borde samhället ta vara på ty dessa kunskaper kunde eliminera eller minska många "handikapp".

I klartext betyder detta, att samhället självt är handikappat på mer än ett område.

Astrid Petterssons debutbok, skriven 1948, hette "Född utan själ" och under den rubriken innefattades de hörselskadade för 200 år sedan. Den döve ansågs inte ha någon själ och fick enligt kyrkolagen inte döpas.

— Det var en svart tid, säger Astrid som polemiserat mot kyrkan i flera frågor. Tänk bara på kyrkans gamla uppfattning av kvinnan. Hon skulle sitta i templet på en lägre nivå än mannen, ofta på en bänk som saknade ryggstöd.

I min roman finns en sådan missanpassad mor som lär sin lille döve son att tala så pass att han blir konfirmerad. Det fick hon göra med sin egen pedagogiska energi och fantasi, genom att rita former och figurer på en kalkad vägg, och ännu i dag, tvåhundra år senare, har modern till ett dövt barn praktiskt taget inga fler hjälpmedel till sitt förfogande.

Astrid Petterssons erfarenheter

Inför denna handikappade verklighet ställdes Astrid Pettersson på ett rent brutalt sätt, när hon 1937 fick en dotter, Ullabell, som blev döv strax efter födseln, dels genom en infektions sjukdom och dels genom att en läkare förbisåg att punktera flickans ena öra.

— Hade flickan då kommit till ignoranta fosterföräldrar skulle hon kanske aldrig hört något mera och aldrig fått öva den lilla talförmåga hon ägde. Nu kom hon i stället med på en föräldrakurs i Göteborg och där fick jag klart för mig vad föräldrarna kan utträta för hörselskadade barn.

För handikappade barn är modern med sin instinkt den bästa läraren.

— Men för detta har samhället ännu inte riktigt fått upp ögonen, för då skulle det hjälpa dessa mödrar och barn mera än vad nu sker. I AMS' ordinarie program borde ingå detta slags föräldraskolor.

En gång i veckan i fem års tid gick Astrid med sin flicka till en sådan föräldrakurs i Göteborg, med resultat att dottern vid ett test några år senare bevisade att hon kunde 2 000 ord och därmed hade ett fullödigt tal.

Men hur många barn får samma självklara utbildning, och hur får man reda på var de hörselskadade barnen finns, när man inte har en obligatorisk hörselundersökning vid fyra års ålder. Den test som nu görs är allmän, men icke lagstadgad — varför kommuner och landsting i denna livsviktiga fråga ännu kan agera som de själva vill och anser sig ha råd med.

Varje barn borde hörseltestas vid tre års ålder

— Varje barn borde hörseltestas frivilligt vid tre år och obligatoriskt när det fyller fem, hävdar Astrid Pettersson.

När barn börjar tala dåligt vet man inte bestämt om det är hörselskador, vilka antagligen är mycket mer utbredda än man tror. Erfarenheten säger, att om ett totaldövt barn kan läras tala, så är säkert många av de barn, som kallas ordblinda, och av vilka det finns flera tusen i vårt land, även orddöva — och när detta konstaterats kan man angripa deras läs- och svårigheter på mera framgångsrikt sätt än vad nu sker i undervisningen.

När en totaldöv kan lära sig känna ljudet och bilda sig en riktig uppfattning om dess valör, bör man givetvis även få framgång med de partiellt döva. Men många av dessa kan inte skilja på tex vokalerna e, i, y och ä, utan uppfattar dem som en enda ton. Då måste de liksom de totaldöva bringas att känna ljudet i munen.

Startade studiecirklar för vuxna med läs- och skrivsvårigheter

Det var med dessa fakta i minnet som Astrid Pettersson i Göteborg och i vuxenskolans regi startade studiecirklar för vuxna med läs- och skrivsvårigheter.

En av denna besjälade lärarinnans döttrar, Inga-Gun, har själv utbildat sig till dövpedagog och hon insåg snart hur omöjligt det var att testa utvecklingsstörda barn, när man inte visste sambandet mellan föräldrarnas ambitioner och barnets intelligens.

För att se hur ett sådant test fungerade, placerade man ihop tio mammor med barn, lät dem bilda en studiegrupp — och på dessa erfarenheter har kurserna på Rosenberg i Harplinge gett överraskande bra resultat.

På Rosenberg finns en kulturell miljö, gården är ett sommarparadis, blomrikt och med en saftig, stor gräsmatta skuggad av höga träd. Det luktar jordbruk och det finns god konst inom väggarna (inte minst viktigt för uppföstran av utvecklingsstörda) — och här kunde föräldrarna semestra och lära sig att utbilda sina handikappade barn.

Därför är det förvånande att Östergötlands län är det enda som nappat på den goda Harplinge-idén, meed bl a tallektioner enligt "Belcanto", och blivit en permanentad efterföljare i Astrid Petterssons spår.

Själva Halland, där den goda plantan fostrats, har inte kunnat bestämma

sig för att helt i egen regi driva kurserna på Rosenberg. Och därför är både det vackra "skolhuset" och de bördiga tunnlanden nu utarrenderade och verksamheten flyttar snart till nybyggt institut i Lindome.

Obrutet optimistisk skall Astrid Pettersson där fortsätta att undervisa utvecklingsstörda, Olga Tengelin skall lära "stammarna" rätta andningen enligt "Beelcanto" och Inga-Gun Pettersson hoppas bli pedagog för döva.

— Lindome ligger i Bohuslän och dess landsting har redan fattat vilka oumbärliga värden det rör sig om för de handikappade.

Foto: Lennart Elf

Statsbidragsberättigade tvättmaskiner

Handikappade personer har möjlighet att erhålla vissa hjälpmedel gratis genom att staten helt står för kostnaderna. Förutsättningar för detta är dels att hjälpmedlet finns upptaget på Socialstyrelsens lista över statsbidragsberättigade hjälpmedel, dels att hjälpmedlet ordinerar av behörig person. Ordinationsrätten växlar med olika grupperna läkare, arbetsterapeuter, distriktssköterskor och sjukgymnaster.

Tvättmaskiner är hjälpmedel, som kan ordinerar av läkare med vissa specialiteter till handikappade. Handikappinstitutet har under 1970 provat olika tvättmaskiner och deras lämplighet för personer med olika handikapp. Med ledning av provresultatet rekommenderade institutet att följande tvättmaskiner skulle bli statsbidragsberättigade:

Asea-Skandia Cyllinda Lill-Exklusiv 600 TMC 3, D2; CTC Frontomatic W 51

Hoover Automatic de Luxe 93-3223 Philips Toppen HN 3154

Asea-Skandia Cyllinda Special TM3 med separat centrifug PHC 2, 5 Bosch V 410

Siemens Siwamat WV 34

Upo 600/3 med separat centrifug Osby Populär 60-60

Socialstyrelsen beslutade i februari i enlighet med Handikappinstitutets förslag.

I Handikappinstitutets Rapport nr 2, 1971 presenteras närmare de för statsbidrag godkända tvättmaskinerna.

Av särskilt intresse för handikappade och ordinatorer är de uppgifter som finns om olika mått — avstånd från front till reglage, trumluckans höjd över golvet m m — och de krafter som erfordras för att manövrera maskinerna — kraft för att stänga trumluckan och för att manövrera tryckknappar och vred.

OSYNLIGT HANDIKAPP

I denna sexsidiga folder presenterar Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka sin verksamhet. Det är en trycksak som är illustrerad med vinjetter i fyrfärgstryck. Den ger en god illustration till vad man vill föra fram: det osynliga handikappets psykologiska och fysiologiska verkningar. Det osynliga handikappet, det är den gemensamma nämnaren för alla de sjukdomsgrupper som RHL verkar för. RHL verkar för alla som insjuknat eller blivit handikappade i

- lungtuberkulos
- urogenitaltuberkulos
- silikos
- sarkoidos
- kroniska bronkiter
- cystisk fibros
- lungcancer
- astma
- hjärt- och kärlsjukdomar

Riksförbundet för
Hjärt- och Lungsjuka, Box 3196,
103 63 Stockholm 3

V. g. sänd mig 1 ex. av
foldern Osynligt handikapp

Namn .....

Bostad .....

Postadr. ....

Arbetsterapi och Hobbymaterial

Skinn, läder och pälskinn för alla ändamål.

Verktyg och tillbehör för skinn- och läderarbeten.

Arbetsatser i rikhaltig sortering.

Sadelgjord såväl mönstrad som enfärgad i 30 färger.

Väskhandtag i pärlbambu, rotting, trä och metall.

Mosaik i olika utföranden.

Pärlor och Stenar av trä, glas, kristall och metall.

Halsbandslås; Broschnålar och Manschettknappmekanismer
i olika utföranden.

Träspån i olika färger.

Tänger för trådarbeten.

Begär prislista och prover.

Vi sända gärna påseendesändningar på öppet köp.

Firma **SUNE ENGLUND**, 701 04 Örebro

Postbox 266
Tel. 019/13 60 65

KRAHNER

då det gäller
stolar och bord
för samlings-
lokaler . . .

Även SITTRUPPER
i klädda
stålrörsmöbler

Införda vår offert

ANDERS KRAHNER AB Skillingaryd

Telefon 0370/706 40 Telex 700 62

Eftervård med förhinder

Bruno Utbult om socialt handikappades verklighet

På den gamla goda tiden hade man inte några problem med yrkesvalet för handikappade ungdomar på de sk vanförestalterna. Det fanns ett antal verkstäder vid dessa: snickeri, mekanisk, skrädderi osv. När det blev aktuellt med yrkesutbildning för någon av de "vanföra" som gått ut skolan, så var det bara att se efter på vilken verkstad det fanns en ledig plats. Det var inget val, den unge fick ta vad bjöds: vi har en plats ledig vid skrädderiet, där får du börja.

Men det var länge länge sen. Annat är det i våra dagar med yrkesvägledning, anslagsprövning och allt. Nu sker minsann inget på en höft. Även för dem som av olika skador från miljö och/eller arvsmassan hamnat vid sidan om gemenskapens lagar har det sörts för: om någon döms till skyddstillsyn kan han, om det bedöms underlätta hans rehabilitering, först tas om hand på en särskild anstalt, där hans situation utreds. Han får genomgå anslagsprövning om det behövs och enligt skrifterna kring lagen och dess tillkomst så skall det också finnas tillgång till psykologer för terapi och andra specialister vid anstalterna i fråga. Alla klutar sätts till i samarbete med socialarbetare och arbetsförmedlingens kontaktman för att inom högst två men i regel en månad klara upp såväl de sociala som arbetsmässiga problemen.

För den som knallar vidare i den kriminella karriären och hamnar på ungdomsfängelse är det också väl ordnat enligt lagen: där skall han arbetsprövas och erhålla utbildning. Vid en särskild mottagningsanstalt samlas alla upp för ordentlig testning och kartläggning av de personliga förutsätt-

ningarna. Och därefter sänds de till sk sidostalder där det finns olika yrken representerade alltifrån trädgård och jordbruk till skrädderi, snickeri och radio- och TV-teknik. Och sen skall det bara vara att stiga ut i arbetslivet.

Detta är fint som snus. Och inte ens de som än ytterligare återvänder till eller hamnar i det trygga livet bakom galler även längre upp i livet lämnas ohjulpna. De kan också bli delaktiga av den AMS-rika ymnigheten vad beträffar omskolning och arbete. Tack och lov att det finns AMS-kurser och speciella beredskapsarbeten för de våra, suckar kriminalvårdstjänstemannen, där får de tak över huvudet och medel till uppehållet. Annars kunde de ju inte få gå på tredjedelen, dvs till villkorligt frigivna då två tredjedelar av straffet avtjänas.

Som sagt, allt är ganska gott. På papperet.

Men om vi nu ser på verkligheten: Skyddstillsynsanstalterna fungerar inte som de ska, ty grabbarna är utflugna innan testresultaten är klara, innan tid hos yrkesvägledare eller kontaktman erhållits, ja ibland innan bostadsfrågan ordnats på ett riktigt sätt också. Och behandlingen, psykoterapin, vart tog den vägen — en psykolog nån timme i veckan. Och vad gör övervakaren, skyddskonsulenterna? Inte heller dom har tid att komma med i teamet på anstalten.

På ungdomsfängelserna är det bara sysselsättning, ingen vågar påstå att det är fråga om utbildning, inte ens

förberedande knappast, med den bristfälliga undervisningsmateriel som finns. Även om man i sanningens namn måste framhålla, att kriminalvårdsverkets tjänstemän gör vad dom kan av de medel som står till förfogande. (Bla fin studieverksamhet i samarbete med folkhögskola.)

Och vad finns det för val till omskolning och arbete. Inte är skillnaden så stor från vanförestalternas tid: här är ledig plats vid en kurs, tar du den kan du gå på tredjedelen, är du intresserad? Om! Och vill du ha jobb, så finns det på en skogsstation, lite avlägset, men det skall bara bli kort tid, där får du kontakt med arbetsförmedlare som ser till att du får jobb som du vill ha. — Kriminalvårdarna skjuter problemen framför sig. Och vad har dom för val? Möjligen kan man stillsamt undra varför inte det där fina jobbet som skall ordnas från AMS-förläggningen lika bra kunde ordnas under de första två tredjedelarna som under den sista! Och varför inte kursen kunde påbörjas redan i början av straffet. Jo, jo, frigång är svårt och resurser till differentierad utbildning och träning inom murarna finns inte. Och AMS har inte personal så det räcker till för all yrkesvägledning och arbetsvård som behövs.

Just det, ja!

Och så får tjänstemän och verk klä skott för de högsta styrandes underlåtenhetssynder. Det stiftas fina lagar och träffas bra överenskommelser om samverkan institutioner emellan, men man ser inte först till att det skapas resurser att genomföra det hela. Brödet bakas och hyvas raskt in i ugnen innan man haft råd att skaffa jästen.

STATUS BILDKRYSS

PAPPA DU TAPPÅDE SNUSASKEN!
JAG SKA VISÄ DEJ, MIN KÄRA HUSTRU, ETT FINT LINGONSTÄLLE!

VEN KAN BEDRA				KAN MAN HETA EUR			AR PÅ TOALET GRAM- MATIK	SMILA			SKUN- KER
				LONDON ELVA DEL							SKÖN LÄMNAS OM HÖSTEN
KAN MAN TA TILL				FILTER GÅR PÅ IS- LAND				KALL PINNE UT- SIKT			FÄR BRÖS- TET
				ARK- MAN STARK VARA			HALV- RUND CENT- RUM				
BÖR- JAN	ILAT GIS- SA					LÄGGER BENEN PÅ RYG- GEN			KOM- MER MED VITT	UN- DER HÄL- LEN	GER INGEN- TING
				UT- HÄR- DAR		FLOD GUBB- ANTAL		TRÄD	TURPA AV GEN- LJUD		
DUBLIN HERRE OLOF FÄLME				GER VÄRME		NALLAR				UPP- SYN	
				STRÖM LÄMNA		KLEN BRUKAR REKORD		FOLK- LED VITNA		RIKS- TELE- FON	GRÄS- MARK
VAT- TEN- SAM- LING				FIN- MALEN VARA			ENG. POJKE FÅ			FLYG NON- SENS	
KAN ORD BLI							FÖR TID TÖS		SÄGA		
KAN VARA SKÄ- PÅNDE	BUSKE FÄNGST			MER ÄN EN VAL						SES GRUS	TORK- HUS
				ENORM TRÄD				YTA	FÄR GROS- SIST		
BETA KROK TITT- GLAS				PÅ- STÖTA						GÅR UT I RHEN	
						PIPPI MED FÄRG			SÄGS VARA DUM		

nr 8

Namn .....

Adress .....

Postadress .....

Lösningarna måste vara Status redaktion, Box 3196, 103 63 Stockholm 3, tillhanda senast den 10 okt. För att få deltaga i tävlingen skall tävlingsbrevaren vara märkta "Bildkryss nr 8". — Tre priser utdelas som vanligt, nämligen ett på 25, ett på 10 och ett på 5 kronor. Pristagarnas namn meddelas i Status januarinr.

PALLE HAGMANN

En ny dags anlete

Natten har ännu inte släppt sitt tag om färgerna. Skogens grön- och rödgyllene tonar ännu i blått, och det lätta diset vilar ännu som florstunna moln över sjöns vatten. In mellan träden springer då och då en råbock iväg, och en hare hoppar i flykt bort från stigen. Det är inte min mening att skrämma eller störa dem i deras morgongörömmål, men ibland svänger sig en skrämmd fågel ur snåren upp mot skyn medan den med morgonhesa skrik varnar mina vänner för den främmande, som tränger sig objuden igenom deras värld. Jag går försiktigt, som för att inte störa dem, för att inte bryta denna underbara morgon-atmosfär, allt medan den sömniga solen mödosamt häver sig upp över trädtopparna på andra sidan sjön. Färgerna och dimman lossnar mer och mer, och medan fåglarna, som orädda håller till i trädens kronor sjunger dagen till mötes, vandrar jag i min ljuva ensamhet genom det rike, som för en kort tid har förunnats mig att kalla mitt. Träden, buskarna, djuren och den nästan obefintliga stigen är mina nya vänner, lojala i min ensamhet, främmande, men ändå så nära mig rik i min självförvållade isoleering.

Stigen slingrar sig närmast som en tillfällighet mellan träden och snåren, vart och mot vilket mål vet jag inte; ännu har jag inte hunnit lära känna hela mitt lånta rike, men jag vet att

ingen annan än min sjuka värd, som så gott som aldrig har tillfälle att bo i den gamla skogvaktarstugan, har vandrat dessa stigar på länge. Nu går jag här ensam, utan mål eller planer, smakar allt med mina ögon och suger in doften av mitt land, mitt rike, följer bara stigen dit den för mig, medan solen hjälper den nya dagen att forma sitt anlete.

Plötsligt känner jag en samstämmighet med djuren. Under en kort sekund griper ångesten mig, och jag har lust att fly. Något eller någon som inte hör ihop med rytmen och atmosfären uppjagar mina sövda känslor. På helspänn stirrar jag ner mellan träden mot sjön för att upptäcka vad det är.

Han sitter där, lugn och orörlig, med fötterna så gott som nere i vattnet. Den gamla urblekta hatten sitter vårdslöst nedpressad över nacken. Ryggen ser trött och litet ensam ut. De sneda axlarna pekar neråt, som om de för länge sen hade uppgett att bära några av denna världens bördor, och i stället föredrog att låta bekymren halka ner av sig själva, om de händelsevis skulle utse honom som offer. Ett rödvitt flöte, som simmade på sjöns lugna yta, gjorde hela bilden till ett stilleben, där tom jag med min abrupt avstannande rörelse utgjorde en del av tavlan. Plötsligt högg det till i flötet. Det lekte en liten kokett dans på ytan innan det avlevererade en perfekt avskedshälsning och

försvann ner i djupet. Hela tavlan fick liv, allt rörde på sig. Han reste på sig, vevade på hjul och grejor, rörde sig hit och dit. Underliga små läten kom ur honom medan han dansade av och an på stranden allt efter som metspöt drog honom fram och tillbaka. Jag tvingades allt närmare och närmare scenen på stranden. Jag kom så nära, att jag nästan fick fisken rakt i ansiktet, när han slängde den upp på land. "Dålig teknik" tänkte jag, men sa:

— Den var inte så dum den där, och pekade med min käpp.

Det verkade som om han knappast hade observerat mig. Han var alldeles för upptagen med fisken, men svarade i alla fall:

— Inte illa, men inte heller någonting särskilt.

Han grep tag i fisken, lade den över en sten, och slog till just över gälarna. Jag vände mig bort för att inte se slutet, men jag tyckte att fisken gav ett ljud ifrån sig innan den dog. Ett halvkvävt rop eller skrik, som en protest som jag inte ville höra eller se. Det finns något otäckt över döden, oavsett vem eller vad det gäller. Jag har mött den i krig och fred bland människor, djur och i naturen, och jag tycker alltid att jag hör detta halvkvävda rop, denna ångest, som är den sista hälsningen till oss som blir kvar.

Långsamt svängde jag på mig och

Månadens dokumentnovell är skriven av **PALLE HAGMAN**. Författare, skådespelare, regissör. Utbildad bl a i Paris. Kom till Sverige under tyskarnas ockupation av Danmark. Också varit verksam i Finland, bl a som chef för Nya Teatern i Helsingfors. Vistats i Frankrike, England, Kenya, Australien, Japan men numera bosatt i Sverige.

såg — icke på fisken — men på honom som helt uppslukad av sin fångst höll på att montera upp den döda fisken på en V-formad gren. Hans rygg hade inte ljugit, han var inkarnationen av det jag hade föreställt mig. Den perfekta inte-är-det-jag-som-bär-ansvaret-typen, men den utpräglade representanten för jag-gör-mitt-bästa-förstås.

Det hela verkade löjligt. Vad gjorde han här — utöver att meta förstås? Jag hann aldrig fråga, han började själv:

— Det kommer annars aldrig någon hit, sa han, och firade vedgrenen ner i vattnet. Här kan man sitta en hel dag utan att bli störd eller störa någon.

Hans anlete var idel uppriktighet och på något sätt kände jag mig överflödig. Medan han pratade, lossade han på kravatten och tog bort den lösa kragen. Kragknappen av metall lyste som ett "kastmärke" på adamsäpplet, som guppade upp och ner när han fortsatte:

— Här är så fridfullt och skönt att man riktigt känner hur allt annat känns överflödigt och obetydligt.

Återigen tyckte jag mig känna piken, men innan jag hunnit låta mina känslor ta form och utmynna i ett vredesutbrott, sa han:

— Man behöver ett sådant här ställe ibland, ett ställe där allt är annorlunda. Man är i behov av att då och då

andligt klä av sig, fria sig från vardagen, om ni förstår?

Jo, jag förstod, men behövde inte svara. Jag var ju egentligen inte tillfrågad. Orden var riktade till det ställe där jag stod, men inte till mig.

— Att sitta här och meta, sa han medan han kastade den nymatade kroken ut igen i det grågröna vattnet, är som... Vad är det de nymodiga pedagogerna kallar ungdomens vansinnigheter för?

— Att avreagera sig, sa jag, som på prov.

— Just det, avreagera sig, just det, avreagera sig. Det är enbart det som jag gör, jag avreagerar mig här. Jag gör ingenting, passar inga tider och jag behöver inget schema att hålla. Jag gör som jag vill. Jag ger fan i allting.

Han hoppade av förtjusning såväl utvändigt som invändigt. Han släppte sig ordentligt fri i tankarna och sa:

— Om ni begriper vad jag menar. Varje dag på ett bestämt klockslag så och så. Den pennan där, det pappret där, allt på sin plats, hela livet lagt i kartotek. Sex dar och så en söndag.

Jag lyssnade knappt; ordet söndag förde mig närmare honom. Jag försökte räkna, om det också var söndag i dag. Knappast; tisdag postförsäskott, onsdag köpmannen osv. Nej, det kan omöjligt stämma. Och tänk, jag visste det faktiskt inte. På något sätt kändes det som en stor befrielse inom mig. Jag hade lyckats göra mig oberoende av söndan, fria mig från denna

ohyggliga inte-göra-något-dagen, skilja mig ifrån... — Förstår ni, söndagen skulle ju vara den dag, när man helt slappnade av och inte gjorde någonting alls, och ändå gjorde det man ville. Men försök det om ni är gift och har familj. Då ligger det redan ett schema färdigt, när ni slår upp de ljusplå på morgonen. Ungarna har planerat ett, gumman något annat. Allt det som under veckans lopp har slagits sönder skall repareras. En docka skall ha en arm, ett lokomotiv har tappat ett hjul, strykrädan har gått sönder och så i det oändliga. Var är den lugna friden man längtar efter. Ja, jag frågar bara, känner ni till den?

Jag kunde ha svarat honom, för just denna lugna frid som alltid andas ur en "söndag" har alltid irriterat mig till bristningsgränsen. Men på ett sätt sympatiserade jag med honom som stal sig till en söndag mitt i veckan för att avreagera sig. Han koncentrerade sig på flötet, medan han sa:

— Det att åka hit ut tidigt, tidigt på morgonen med metspöt, litet käk och så förstås... han rodnade lätt när han sa... en kvarting. Det är söndag förstår ni.

Jag kände på mig att det inte var någon idé att fortsätta samtalet och lät honom sitta där med sitt metspö och det rödvita flötet. Jag släntrade upp längs med stigen hem och glömde honom lika abrupt som jag träffade honom.

RHL INFORMATION

Ny samarbetsform mellan föreningar i Finland och Sverige

Lyckad upptaktsträff i Umeå

Under veckoskiftet 12—13 juni gjordes upptakten till en ny samarbetsform mellan organisationsfolket inom våra förbund i Sverige och Finland. Då besökte nämligen ett drygt 20-tal svensktalande medlemmar från förbundet i Finland sina vänner i Umeå.

Deltagarna från Finland kom från Mjölby patientförening som verkar i det svenska Nyland och Åboland i Södra Finland och från Östanlid patientförening vars medlemmar är utspridda i det svenska Österbotten.

I strålände sol och verkligt högsommarväder lade Wasa Express till vid kajen i Holmsund där värdfolket från Umeåbygden mötte med stora famnen. Efter handskakning och många "minns du" antrades bussen som väntade och förde oss på en rundtur i Holmsund (så grundligt gjordes turen att vi ett tag till och med körde på en cykelväg) med sina många nya bostadsområden. Från Holmsund gick så färden vidare till Umeå stad där vi bjöds på kaffe

och smörgås i ett vårdshus vars ena avdelning bar den gamla ryska generalen Kamenskis namn. Före kaffet hade vi dessutom tillfälle att följa med en vigsel i den gamla skärgårdskyrka som forslats till platsen. Efter en läcker måltid var det dags att göra ett besök på Väst-Europas största vattenkraftverk Stornorrfors. Det var ett besök som länge kommer att stanna i minnet. Förutom att vi alla var mäktat imponerade bör det väl också tillstås, att färden med buss 100 meter ned i urberget utför det branta stupet och opp igen fick oss att en stund bli en smula allvarliga. Som god avslutning samlades vi alla till en dryg timmes diskussion kring gemensamma frågor av vilka frågan om medlemrvården kom att intaga en central plats. Då Mjölby patientförenings ordförande avtackade våra värdar passade han också på att invitera vännerna från Umeåbygden till ett svarsbesök i södra Finland någon gång nästa år. I detta sammanhang vill vi från Finland ännu en gång tacka alla våra värdar för det hjärtevarma mottagande som kom oss till del. Vi skall nog mötas igen.

Bruno Sundman

Sedvanligt vackert väder i Kristianstad- träff med 120 deltagare

Kristianstads läns centralorganisation för Hjärt- och Lungsjuka har haft sin årliga träff för medlemmar med anhöriga. I år var den förlagd till det välkända Vannaröds slott i Sösdala och Hässleholmsortens Kamratförening som värd. Med anledning av att tjugo år förflutit sedan omorganisering gjordes från en länsförening till lokalföreningar med en gemensam centralorganisation, fick dagens samling en något mera festlig prägel än vanligt.

Det är även tjugo år sedan Stiftelsen Asens Konvalescenthem bildades och den byggnad i Åsljunga inköptes som sedan den öppnades 1952 varit ett av hjärt- och lungsjuka, från hela landet, uppskattat vilo- och rekreationshem.

Hemmet har under alla år drivits med välvilligt bidrag från länets landsting, som nu även stöder hemmet då man på grund av nya bestämmelser från socialstyrelsen står i valet mellan en drastisk nedskärning av driften eller en satsning för en utbyggnad av hemmet.

Möjligheterna för en utbyggnad undersöks för närvarande och ritningar och kostnadsberäkningar har utförts och tillställts berörda myndigheter för yttrande. Såväl vårt Riksförbund som länets hjärt- och lungsjuka hoppas på en utveckling som ger möjlighet till konvalescenthemmets fortsatta bestånd till förmån för alla som på grund av sjukdom eller andra orsaker behöver vila och avkoppling i en lugn och trivsamt miljö.

Jönköpingsföreningen gjorde en härlig utflykt

Vireda medeltidskyrka i vars kor Stenbocks kurir (Henrik Hammarberg) är begravnen 1768.

Jönköpingsortens Konvalescentförening företog sin utflykt detta år till Motala. Den glada sommarstaden, som reklamen lyder. Baltzar von Platens stad är på grund av sitt läge mellan Vättern och sjön Boren ett ur turistsynpunkt lämpligt utflyktsmål.

Den 5 juni startade vi årets bussutflykt som gick via Huskvarna, Tranås, Mjölby, Skänninge till slutmålet Motala. Ett kort uppehåll gjordes vid Vireda medeltidskyrka, där den adliga släkten Hammarberg är begravnen i kyrkans kor. Det var också en av dessa Hammarbergare, Henrik, som blev den beryktade och historiska "Stenbocks kurir". Hans stoft vilar också i Vireda kyrka.

Så var vi då framme vid målet Motala. På stora torget blickar Baltzar von Platen ut över sin vackra stad, några hundratal meter från den plats han startade sitt kanalbygge, som än i dag, trots att 200 år gått, både är ett konstverk och ett tekniskt underverk. Naturligtvis mest efter dåtiden, men ännu beundrar massor av människor dessa slussar som gör det möjligt lyfta stora farkoster från havet upp till insjöar med sina laster. Starka krafter har varit och fortfarande är i verksamhet för en breddning av den historiska kanalen. Det är dock ovisst om så skall ske, utvecklingen går med stormsteg även på kommunikationernas område.

Reso hade vid vår framkomst ställt

en turistvärdinna till vårt förfogande som under en rundtur visade staden med omnejd och informerade om — icke blott kanalen — utan om mycket annat, dit hör Motala verkstad, som även har v. Platen som skapare och som i dag sysselsätter tusentalet anställda. Luxor industri AB landets största helsvenska radio-TV-företag. Under många år hade Motala en rundradiostation med hög antenneffekt. Vi äldre erinrar oss alla de gånger vi hört Stockholm-Motala upprepas.

Vad som gjort staden känd under en senare period är också Varamobaden. Den 5 km långa och härliga badstrand som kan mäta sig med nästan vilken medelhavsstrand som helst, bara det att vattnet är i kyligaste laget, vid vårt besök +11 grader. Det var ändå många som icke kunde motstå det rena friska vätternvattnet. Stränderna var späckade med vita kroppar som rullade sig i den varma vita sanden under det att en nådig försyn lät den värmande och helande solen skina över både onda och goda — som legenden lyder.

Vi hade en underbar dag under vår utflykt den 5 juni 1971 och mycket mer vore att tillägga om vårt resmål och de platser vi passerade, icke minst Vadstena på hemresan, men då jag icke vill ge redaktören bekymmer och gråa hår för alltför stor plats i bladet, måste jag sluta här.

Gustav Englund

Göteborgs- föreningarna "drabbade" av stadens 350 år — med olika verkningar

Så var det dags igen för ett möte med ombuden i Hälso. Halvårsmötet, som vi säger, ägde rum den 26 maj 1971 på Fritidshemmet. Hälso's ordförande Philip Andersson utsågs att leda förhandlingarna.

Från RHL-lotteriet kom en lite nedslående rapport. På grund av att högsta vinsten i år är en SAAB-bil mot en Volkswagen förra året, har vi fått en annan firma att förhandla med om utställningsbil. Scaniabilar var hyggliga nog att helt gratis ställa en bil till vårt förfogande hela sommaren 1970, men inte så SAAB-ANA. Både från vårt håll och från Riksförbundets har det kämpats hårt och länge men förgäves. Vi fick ingen bil. I tjugofem dagar hyrde vi en SAAB för 25:— kronor per dag. För tre av dessa dagar betalade SAAB i Nyköping. Resten fick vi själva stå för.

En rapport föredrogs från HSK:s årsmöte i de nya lokalerna på Dr. Saléns gata. HSK är lokalavdelning av HCK. Styrelsen omvaldes. Ordförande i HSK är Stig Johansson från Astmaföreningen i Göteborg. Där informerades om de kurser som i samarbete med ABF skall anordnas under hösten 1971 för att förbereda och skola de medlemmar som ev. kommer att ingå i de kommunala handikappräden.

Ett ämne som diskuterades livligt var stadens besparingskampanj. Olyckligt nog kommer den att gå ut över färdtjänsten, som särskilt de rörelsehindrade är så beroende av. En "protestskrivelse" skall ingå till berörda myndigheter.

Från Konvalescentföreningen rapporterade dess ordförande Inga-Lill Norrman om möten som avhållits och om den tvådagarsresa till Aalborg i Danmark som föreningen anordnade

den 24—25 april med "Sessan"-linjen. I Fredrikshavn mötte fru Connie Holmboe-Petersen, som var med på den regionalkurs som hölls i Göteborg den 26—28 mars 1971. För medlemmarna var denna resa en verklig upplevelse, speciellt för några svårt handikappade som aldrig skulle kunna ge sig ut på egen hand. Här hjälptes alla åt. En endagsutflykt med buss till Hunnebostrand är planerad till sista lördagen i augusti, med förhoppning att då komma i kontakt med de silikossjuka där uppe i norra Bohuslän som vi nyligen fått in i Hjärt- och Lungsjukas Konvalescentförening. Den första kontakten med dessa fick vi den 25 mars i år då Albert Fredin och två representanter från Hälso åkte dit upp till ett improviserat informationsmöte om vår verksamhet på riksplanet och på lokalplanet.

Från Patientföreningen Renströmska Sjukhuset rapporterades om de jubileumsarrangemang som "drabbat" dem på sjukhuset. Göteborg stad fyller ju 350 år och firar detta med olika arrangemang under hela året. Bland annat artistuppträdande av hög klass på sjukhus, ålderdomshem och andra inrättningar. Fyra sådana artistbesök får patienterna på Renströmska sjukhuset avnjuta.

Om föreningens ekonomi tillåter blir det nog en bussresa någon gång under sommaren. Dessa resor uppskattas mycket i synnerhet av de tre polio-sjuka som inte kan avvara respirator och som med vårdare får följa med på resan. Det blir en skön avkoppling att få komma ut och se sig omkring.

E. H.

Kostnadsfria läkemedel

Följande specialiteter har upptagits i förteckningen över kostnadsfria läkemedel:

Mestoranum — vid hypogonadismus.

Rimactan, Protionamid, Etambutol, Rifampicin — vid tuberkulos.

Ajmalin, Spironolakton — vid hjärtsjukdom.

TÄNK PÅ
HJÄRT- OCH LUNGSJUKAS
BLOMSTERFOND

Postgiro 95 00 11

Det hände en dag i maj...

...i den trevliga djurparken vid Orups sanatorium utanför Höör. En kaja plockar bomaterial på en dovhjortshind. Det här hände en dag i maj månad i fjol och Bo Erlandsson var där. Han skriver också att denna djurpark vore någonting att inrätta även på andra sjukhusområden. Här kan man uppleva vårens ankomst och djurens bestyr, säger han, och det visar ju dessa två bilder.

Ja, här står man alltså. Undras vad hon säger om man tar ett strå till. Nåja, kör till.

Jaså, säger du de. Jomen, nog ser jag att det finns på andra ställen också. Men vi kan väl vara kompisar för det här, alltså.

Foto: Bo Erlandsson

Text: Erik Ransemar

Jo, men visst blir det så...

en

Status Jul

även i år

- med litterära bidrag av Sven O. Bergkvist, Jan-Eric Palm, Erik Nyhlén, Erik Ransemar, Halvdan Renling och Margit Geijer
- med artiklar av Folke Ludin, Sture Wahlström och Gustav Englund
- med sanatorieminnen av Sture Stamming
- med konstnärliga bidrag av Sven Björnson och Pete
- med stort julbildkryss

VÄVSTOLAR

VÄVREDSKAP
KNYPPELDYNOR
HYVELBÄNKAR

Begär katalog

Vävstolsfabriken

Fack 125, GLIMÄKRA. Telefon 044/421 41

Riksbekant SPECIALINDUSTRI för VÄVSTOLAR i
KVALITETSUTFÖRANDE

Gynna
svenskt
näringsliv

En bra "medicin" är vila och vård på

MÖSSEBERG

300 m.ö.h.

Kurort med fullständig undersökningsavdelning för invärtes sjukdomar. Moderna behandlingsresurser jämsides med behaglig komfort och vila. Badhotellet har vacker omgivning med utmärkta promenadstråk. 9-håls golfbana (6 km).

Överläkare Dr. Rune Wikström.

Begär prospekt genom kamrerarkontoret

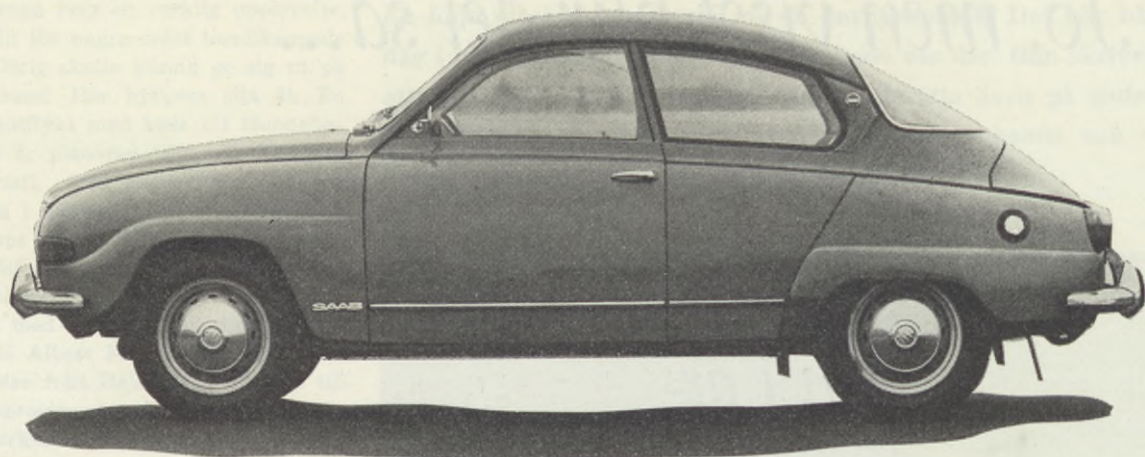
Mössebergs Kurort AB

FALKÖPING

Telefon 0515/100 46 växel 132 20

Toppvinst i RHL-lotteriet 1971

SAAB V 4 Sedan

Dessutom

FARG-TV Luxor Kavalkad

TV svartvit, Kurir med TV 2-programmet

Monark låghjulingar

Kassettbandspelare

***Polaris köksutrustning, stor
presentkartong***

Linnevaror, hushållsartiklar m.m. m.m.

**Inga väntans
tider!**

•
Dragning verkställd före
lottförsäljningens början

•
**Ni ser genast om
lotten ger vinst!**

4.625 värdefulla vinster

RIKSFÖRBUNDETS FÖR HJÄRT- OCH LUNGSJUKA RIKSLOTTERI 1971

Härmed beställes

..... st. lotter à 2:— att sändas mot postförskott
+ porto

Dragningslista medföljer gratis.

Namn: .....

Adress: .....

Var god texta!

Sänd ej pengar med denna rekvisition.

Status 8/71

Frankeras
med
55-öres
frimärke

RHL-lotteriet

Box 3196

10363 Stockholm

LOTTPRIS 2 KRONOR
REKVIRERA NU

**Sammanlagd vinstsumma
över 200.000:—**

Vid rekvisition av minst 10 lotter i samma
sändning — portofritt.

Minst en lott till varje familjemedlem
ökar familjens vinstchans!